

Kdor si hoče prav dobro, tukaj popisano vinogradsko orodje omisliti, obrne naj se na gospoda Daniela Godino v Ajdovščini, ali pa do gospoda Furlanija v Peklu pri Dornbergu na Primorskem.

Nova postava.

Dedinsko pravo pri kmetijskih posestvih.

(Dalje.)

§. 6. Pri razdelitvi zapuščine prepusti se domačija prejemniku, kateri postane dolžnik zapuščine za neobremenjeno vrednost domačije.

§. 7. Vrednost domačije določi dogovor med vdeleženci, kjer pa bi tega ne bilo, sodnija.

Sodnija ima preskrbeti potrebne preiskave, v kolikor je to treba za določitev vrednosti, in izrekoma se imajo porabiti izpiski iz katastra o meri površja in o čistem prinosu, najemne in kupne pogodbe in pripomočniki take vrste. Ako treba, sme sodnija tudi zaslišati izvedenca.

Deželno postavodajstvo sme določiti, da mesto take sodnijske določitve stopi cenitev na podlagi kolikosti katastralnega čistega prinosa.

§. 8. Pri razdelitvi zapuščine všteje se v njo ona svota, katera se prejemniku po §. 6. šteje v dolg.

Razdelitev ta izvrši se med sodediči z vštetim prejemnikom po določenih občnega državlanskega zakonika in prestopnika o neprepirnih zadevah. Vendar pa se ima razdelitev zapuščine vršiti zmiraj pri sodniji ali pa se predložiti sodniji v potrjenje.

§. 9. Ako se stranke gledé obroka, delov plačil in začasnega obrestenja svote, katera je izplačati ne zedinijo, tedaj odloči o tem sodnija, kakor se ji zdi primerno. Proti volji onih, ki imajo deleže dobiti, se obrok za popolno plačilo one svote ne sme določiti na dalj kot tri leta počenši s smrtnim dnevom zapustnikovem.

§. 10. Deželno postavodajstvo sme za slučaj, ko sodnija prejemno ceno določi, vkreniti, da se pri tem prejemniku na korist svota odbije, katera pa tretjino neobremenjene sodnijske določene cene domačije ne sme preseči.

§. 11. Zapustnik sme predprave prejemnikove omejiti, preklicati ali pa v mejah pravice do postavnega dolžnega dela razširiti.

§. 12. Veljavnost posebnih naredeb o razdelitvi zapuščin tudi tedaj ni izključena, ako zapustnik izmed onih, ki so po pravu in redu postavnega dedinskega nasledstva za prevzete poklicanih oseb prejemnika odloči v nasprotji z vrsto določeno po deželnem postavodajstvu.

§. 13. Pravice do postavnega dolžnega dela se pričujoče naredbe o razdelitvi zapuščin ne dotikajo.

Za omejevanje postavnega dolžnega dela se pa ne smatra, ako

1. sodnija v smislu §. 9. vkrene naredbo zaradi plačilnih obrokov,

2. ako zapustnik vkrene, da

a) pravemu očetu prejemnikovemu do njegove smrti, pravi materi do polnoletnosti prejemnikove prepusti pravico, domačijo s pritiklino po smrti zapustnikovi v lastno uživanje in oskrbovanje prevzeti z dolžnostjo, prejemnika in njegove sode-

diče, te namreč do izplačanja deležev izrediti in v slučaju potrebe na domačiji preskrbeti;
b) zapad deleža do polnoletnosti sodedičev odloži pa z dolžnostjo prejemnikovo, da jih do onega časa primerno odgoji in ako sila izdržuje.

Politične stvari.

Mestni odbor ljubljanski.

Dne 18. t. m. dal je zopet ljubljanski mestni odbor povod, da se v javnosti mnogo piše in govori o njem in to zaradi sklepa, da se tržni red predloži c. kr. deželni vladi še enkrat v potrjenje le v slovenskem jeziku, in ko bi vlada ne hotela rešiti samo v slovenščini predloženega tržnega reda, imajo se storiti vsi postavni koraki za varovanje pravic mestnega zbora, kateri edini ima odločevati o uradnem jeziku mestnega magistrata.

Ta predlog sprejet je bil z 10 glasovi zoper šest, in glasovali so zoper gg.: Murnik, Križnar, Ravnihar, Žužek, dr. Mošè in J. Kušar.

Ne dopušča nam prostor ponatisniti obširnejega poročila o tej zadevi ali pa celó še na drobno popisati vso dotično obravnavo.

Kdo ima v tej pravdi prav, c. kr. deželna vlada, katera zahteva tudi nemški tekst „tržnega reda“, ali pa večina mestnega zbora, katera sklicevaje se na samoupravo, noče spolniti tega vladnega naročila, o tem izrekle bodo sodbo morebiti za to poklicane oblasti. — Toda tudi mi nočemo zamolčati svojega stališča v tem vprašanju, in to enako v pravnem, kakor v političnem oziru.

1. S pravnega stališča prizna poročilo samo, da ima c. kr. deželna vlada po §. 70. obrtnega reda pravico potrjenja tržnega reda, kateri je ustanoviti krajnim potrebam primerno.

Po teh neomejeno širokih besedah postave bilo bi težko dokazati, da bi c. k. vlada ne smela za pogoj potrjenja staviti razun notranjih rečnih prememb, katere bi bile po njenih mislih potrebne, tudi take v temeljene pogoje, kateri zadevajo bistveno pomenljivo obliko, kakoršna je ravno jezik.

Nam se zdi, da ni krajnim potrebam ljubljanskega trga neprimerno, ako vlada zahteva tržni red tudi proglašen v nemščini, in da se v ta namen tudi v potrjenje predloži „tudi“ v nemščini.

Da je tako, to prizna poročilo odsekovo samo naravnost trdeč, da strogo izvršuje ravnopravnost gledé obeh jezikov in katero še celó ni nasprotno, ako bi se tržni red proglasil v laščini in hrvaščini, katero pa obenem po vsi pravici toži, da je poprejšnja protinardna večina mestnega zbora, na pr. sprejela in prijavila klavnični regulativ od dne 27. avgusta 1881. leta samo v nemščini, ravno tako srečke ljubljanskega mesta posojila izdala v sami nemščini.

Enako opravičene bi bile, oziroma so pritožbe zoper dotično vlado, da je tako enostransko postopanje dopustila, v kolikor bi ji bilo po postavi mogoče one krivice zabraniti.

Ako pa gotovo vsak narodnjak prizna, da je bilo ono ravnanje krivično, tedaj pa nikar ne posnemajmo onega, kar tako živo in po pravici obsojamo.

V kolikor se gre pri tržnem redu za živinski trg, sme po §. 9. postave od 29. februarja 1880. leta, šte. 35 c. k. deželna vlada oziroma ministri notranjih zadev, trgovine in pa poljedelstva izdati tržni red „po zaslišanju dotične občine“.

Poročilo odsekovo prišlo je do svojega končnega predloga poglavitno zato, ker trdi: „da je c. k. deželna vlada postopala čisto neopravičeno in nepostavno, ker je hotela mestnemu magistratu predpisovati, v katerem jeziku mu je uradovati in je tako posegla v kompetenco mestnega zbora“.

Ta zatožba je pred vsem v popolnem nasprotju z besedami vladnega odloka, kateri edino le naroča: „— mit dem Auftrage — die Viehmarktordnung itd. — in beiden Landessprachen — vorzulegen“.

Zahtevanje, da naj se gotova priloga ene vloge predloži tudi v drugem deželnem jeziku, je vendar mnogo menj, kakor pa trdijo besede poročila „predpisovati“, v katerem jeziku mu je uradovati. — Ako bi se bil odlok obračal zoper slovensko vlogo, in na pr. zahteval tudi nemško vlogo, tedaj bi se moglo smatrati, da je bil odlok obrnjen zoper slovensko uradovanje, tako pa sodimo mi in mislimo, da lahko sodi vsak nepristranski bralec, da je vlada zahtevala nemšk prevod samo v korist samouprave mestnega zbora z namenom, da naj bi bil tržni red tudi po vladi izdan gledé nemškega teksta prav po volji zborovi.

Tako pa še, po naši misli brez pravega in zadostnega vzroka, poročilo skriva za strahom, „da bi s priznanjem opravičenosti vladnega ukaza ob enem priznal, da so v Ljubljani edino slovenske vloge neopravičene“. — Ta strah pa vsaj pri sedanjí deželni vladi in mislimo tudi po mnogobrojnih lastnih skušnjah mestnega zbora res nikakor ne more biti vtemeljen, ker ne dvomimo, da je mnogo edino slovenskih vlog mestnega magistrata do vlade, bilo gladko rešenih brez ugovora.

2. S političnega stališča poiskati je v prvi vrsti jedro vprašanja, za katero se tukaj gre in to bo rešitev vprašanja gotovo polajšalo.

Poročilo sicer v tem oziru ne loči razlogov, temveč jih navaja te in druge vrste, ker govori začetkom o žaljenji narodne enakopravnosti, koncem poročila pa vendar naglašá posebno žaljenje občinske samouprave po vladi.

Ker pa vendar poročilo samo pripozna, „da sedanjí mestni zastop skrbi za to, da se v magistratnem uradovanju strogo izvršuje ravnopravnost gledé obeh deželnih jezikov“, dalje: „da s sklepom tiskati tržni red v slovenščini, ni še izrekel, da bi se ne izdal tudi nemščini“, tedaj se nam kaže, da vsa pravda ni toliko vprašanje jezika ali narodnosti, kakor bolj vprašanje samouprave.

Ker smo zgoraj pokazali, da postava c. kr. vladi daje oblast, v tem slučaju segati v samoupravo občinsko, toraj se kaže, da s tega stališča predlog odsekov ni vtemeljen.

Ako se pa vendar-le hoče jezikovno ali narodno vprašanje staviti v prvo vrsto, moramo vendar tudi mi opozoriti na sledečo analogijo: Mestni zbor izvršuje pri posvetovanji in sklepanji tržnega reda v svojem krogu nekakovo svoj na kratko rečeno, postava dajni posel, v tem oziru je deloma po vsem samoupraven, deloma pa je postavodajna oblast njegova odvisna od višjega potrjenja, deloma pa predlaga zbor samo svoje nasvete in vlada potem ukrene bodi-si v smislu nasvetov ali pa nasprotno.

Pri tržnem redu je mestni zbor ali v zadnjem ali predzadnjem slučaju in odločilno besedo ima gotovo vlada.

V enakem slučaju je na pr. deželni zbor kranjski gledé deželnih postav in gledé takih sklepov, ki potrebujejo višjega potrjenja. In tam je, kakor znano, v obeh slučajih, zmiraj skleniti bodi-si postavo ali drug sklep v obeh deželnih jezikih. To so imele vse narodne večine pa tudi manjšine deželnega zbora, pa ni-

kdar nihče tega ni smatral za žaljenje narodne enakopravnosti, akoravno brez dvombe vsaj tako, kakor ljubljanski mestni zastop, tudi deželni zbor odločuje uradni jezik deželnih uradov.

Mi ne dvomimo, da vsi odlični narodnjaki, ki so bili, in oni, ki so še zdaj udje deželnega zbora, niso imeli menj živega čutja, ne menj žive ljubezni za slovensko narodnost našo, in vendar vsaj do zdaj še nismo čuli, da bi bilo tako sklepanje (v obeh deželnih jezikih) do sedaj dalo povod k pravdi, kakoršno na dan spraviti, se je posrečilo finančnemu odseku mestnega zbora ljubljanskega.

Zdi se nam toraj prav nesrečen konec več kot trimesečnega posvetovanja finančnega odseka ali pa premišljevanja njegovega poročevalca, da je tržnemu redu dal pečat narodnostne rešitve.

Gospoda, kam pridemo po tej poti?! Nam se skoraj dozdeva, da nekateri gospodje ne morejo več prenašati, da imamo v Ljubljani narodni mestni zastop, da imamo take zastope po vsi naši deželi, da imamo na čelu deželne vlade moža izvedenega in nam pravičnega, kakoršnega nismo in ne bomo imeli nikdar več. — Mi sklepamo to nesrečno našo pravdo z živo in odločno prošnjo: komur je boljša bodočnost in blagor našega slovenskega naroda pri srcu, nikar ne hodi po potih, katere nas vodijo k razporu, k oslavljenji, k osramotenji! — Naši nasprotniki se radujejo nad takim početjem. — Kje je vendar klub narodnih mestnih zastopnikov, ako treba, zakaj ne reši tako važnih vprašanj kljub deželnih narodnih poslancev!

Govor poslanca grofa Clam-Martinica

v državnem zboru 25. januarija 1884. proti vpeljavi nemškega jezika za postavno-državni jezik.

(Po stenografičnem zapisniku.)

(Dalje.)

Jaz ponavljam, da se ravno taka vprašanja, kakor je to, ne dajo rešiti s kodifikacijo: čas, potrpljenje, dobra volja, potreba in ustno sporočilo morajo sodelovati. Prostor bojišča zaznačen je po članu XIX.: enako pravo za vse; vsem naj enako solnce sije in vse naj enako veter hladi. V okvirji člana XIX. sodeluje naj razum in še le potem, ko je razum uže opravil svojo nalogo, naj mu sledi kodifikacija.

Zarad tega zdi se mi splošna izvrševalna postava o članu XIX. uže po samih temeljnih zakonih zabranjena in ne na mestu in če bi tudi tega ne bilo, zdi se mi vsaj sedaj času neprimerna in zarad tega moram glavni tenor, ki se ravno na stavek naslanja: „predlaga se, naj se napravi postava“, odbiti. Prav za prav bi se postranski stavek potem sam vničil, ako se glavni stavek zanika. Toda ne smemo se nadjati tega in iz cele debate sledi, da je ravno v stranskem stavku vsa teža predlogova nakopičena. Moram se toraj na to predlogovo stran obrniti. Vse, kar smo se v teh dveh dneh menili, in tudi dolgih razprav gospoda neposrednjega predgovornika ne izjemam, zdi se mi, da predmeta ni čisto nič pojasnilo. Ravno v oziru na državni jezik nismo na čistem in ne vemo, kako bi ga postavno določili in če se sploh postavno določiti da. Zastonj smo iskali definicij in po njih vprašali. Kaj je državni jezik? Nikdo še ni dokazal, da je to državno-pravni in znanstveno vtrjeni izraz. Da bi pa tako pomisljiv izraz vpletali v postavodajalstvo, ne da bi ga